

Генетика, селекція, біотехнологія

УДК 636.234.034.082(477)
© 2025

ПІДКОНТРОЛЬНА ЧАСТИНА ПОПУЛЯЦІЇ ГОЛШТИНСЬКОЇ ПОРОДИ В УКРАЇНІ

А.Є. Почукалін¹, С.В. Прийма²

¹кандидат сільськогосподарських наук

²доктор філософії

Інститут розведення і генетики тварин імені М.В. Зубця

Національної академії аграрних наук України

вул. Погребняка, 1, с. Чубинське Бориспільського р-ну Київської обл., 08321, Україна

e-mail: ¹PoAnYe@ukr.net, ²priymas@i.ua

ORCID: ¹0000-0003-2280-5371, ²0000-0001-9902-4325

Надійшла 15.06.2025

Мета. Дослідити динаміку племінного поголів'я великої рогатої худоби голштинської породи, оцінити рівень її молочної продуктивності та відтворюваності впродовж досліджуваного періоду (2002 – 2024 рр.). **Методи.** Застосовували статистичний та аналітичний методи, здійснювали моніторинг основних селекційних ознак, отриманих з офіційних джерел (Державного реєстру суб'єктів племінної справи у тваринництві, Каталогу бугаїв молочних і молочно-м'ясних порід для відтворення маточного поголів'я). **Результати.** Основними критеріями, що впливають на розвиток породи, можна вважати чисельність та ареал популяції. Встановлено, що племінне поголів'я голштинської породи впродовж досліджуваного періоду збільшилося від 22 тис. до понад 199 тис. гол. Що стосується зони поширення породи, то це 16 областей України, проте найбільша кількість племінних тварин зосереджена в Черкаській, Чернігівській, Київській, Полтавській та Хмельницькій обл. Підтвердженням широкого використання голштинської породи на виробництві є її частка в породній структурі, яка за вказаний період збільшилася з 4 до 56%. Позитивні зрушення відбулись у молочній продуктивності корів. Так, якщо на початкових етапах спостереження середній рівень надою не перевищував 6 т, то вже впродовж 2023 та 2024 р. становив понад 10 т. Аналіз молочної продуктивності пробонітованих корів за лактаціями підтвердив позитивну динаміку її рівня за всіма показниками. У 2024 р. середній надій первісток становив 9545 кг, а повновікових тварин – 10 516 кг за високого вмісту жиру.

Встановлено широку варіабельність за показниками відтворення. Висновки. Кількість корів із надоем понад 10 т за найвищу лактацію (10 437 гол.) дає змогу відбирати потенційних матерів майбутніх бугаїв із високою племінною цінністю. Водночас широко розгалужена генеалогічна структура голштинської породи (1 133 бугаї-плідники 24 ліній) створює можливості для проведення замовних спаровувань.

Ключові слова: голштинська порода, чисельність, молочна продуктивність, рекордистки, спермопродукція плідників.

DOI: <https://doi.org/10.31073/agrovisnyk202509-09>

Голштинська порода великої рогатої худоби — лідер за молочною продуктивністю та ареалом розповсюдження серед усіх порід. Щоправда, вона вибаглива до умов утримання й годівлі, однак це компенсується її технологічністю до сучасних засобів машинного доїння і добірним екстер'єром [1]. Згідно з базою даних ICAR, у 17 країнах середній надій у підконтрольних стадах перевищує 10 т. Частка країн з високим (4,02–4,5%) вмістом жиру в молоці голштинських корів становить 57% [2]. Слід також відзначити ніким не перевершені рекорди за молочною продуктивністю корів голштинської породи впродовж доби, лактації та продуктивного життя тварин [3–5].

Удосконалення господарськи корисних ознак голштинської породи в Україні відбувається завдяки як науковим дослідженням [6–10], так і чітко визначеній стратегії їх поліпшення на майбутнє [11].

Мета досліджень — визначити розмір підконтрольної частини популяції голштинської породи в Україні та проаналізувати динаміку змін основних господарськи корисних ознак.

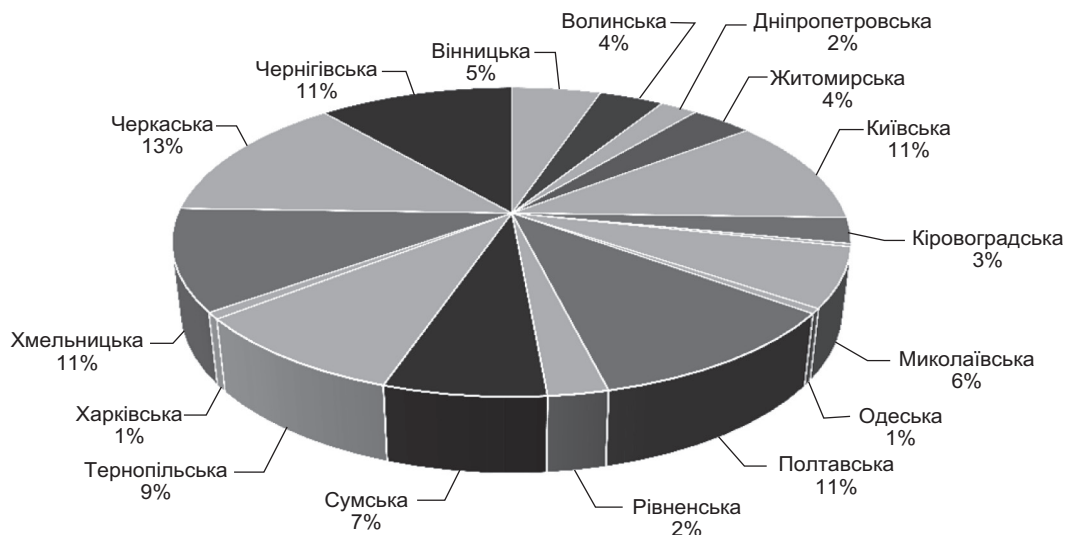
Матеріали та методи досліджень. Статистичний аналіз проводили впродовж 2002–2024 рр. із використанням даних Державного реєстру суб'єктів племінної справи у тваринництві та Каталогу бугаїв молочних і молочно-м'ясних порід для відтворення маточного поголів'я у 2025 р. [12]. Чисельність

тварин розраховували сумарно (європейської та канадської селекції), у той час як молочну продуктивність корів — лише для породи.

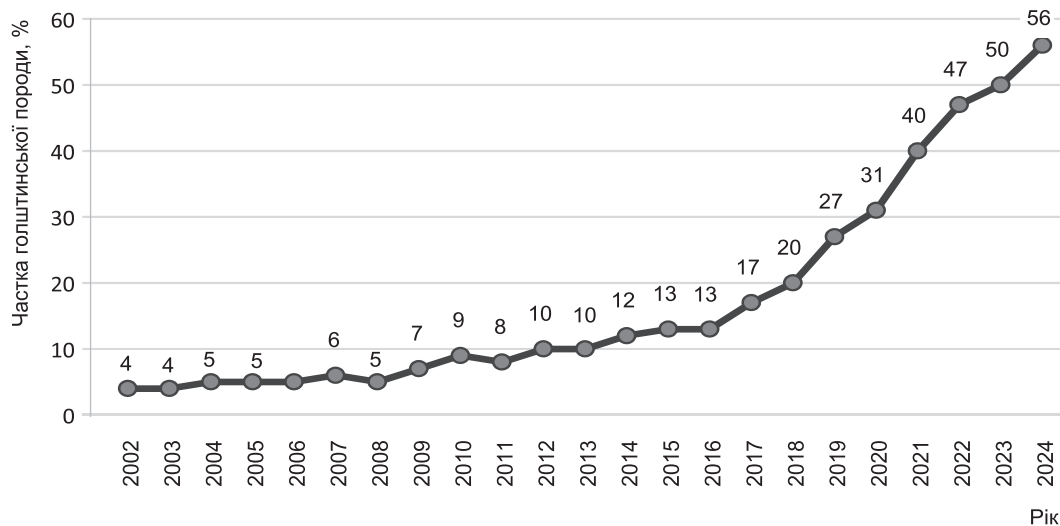
Результати досліджень. Підконтрольна частина популяції голштинської породи в Україні за досліджуваний період мала тенденцію до збільшення. Якщо у 2002 р. її чисельність становила понад 22 тис. гол., то у 2011 р. — понад 30 тис., у 2016 р. — понад 41 тис., у 2022 р. вона вже сягала майже 100 тис. гол. Сучасна племінна база нараховує 199 063 гол. (2024 р.), зокрема 85 107 корів (43%). Покращенням господарськи корисних ознак зазначеної породи займаються 107 племінних господарств, включно із 38 племінними заводами. Ареал її поширення — 16 областей України (рис. 1), проте основні центри з розведення породи розташовані в Черкаській (26 675 гол.), Чернігівській (22 083 гол.), Київській (21 985 гол.), Полтавській (21 854 гол.) та Хмельницькій обл. (21 086 гол.).

Зростання активної частини популяції голштинської породи зумовило значне збільшення її частки в загальній структурі молочного скотарства (рис. 2): якщо на початковому етапі спостереження (2002 р.) вона становила менш як 5%, то вже через 20 років перевищувала 50%.

Зі збільшенням чисельності популяції зростає також середній рівень надою корів за даними річних звітів щодо її підконтрольної частини (рис. 3). Динаміка надою корів свідчить, що впродовж

Рис. 1. Розташування підконтрольної частини популяції голштинської породи за областями

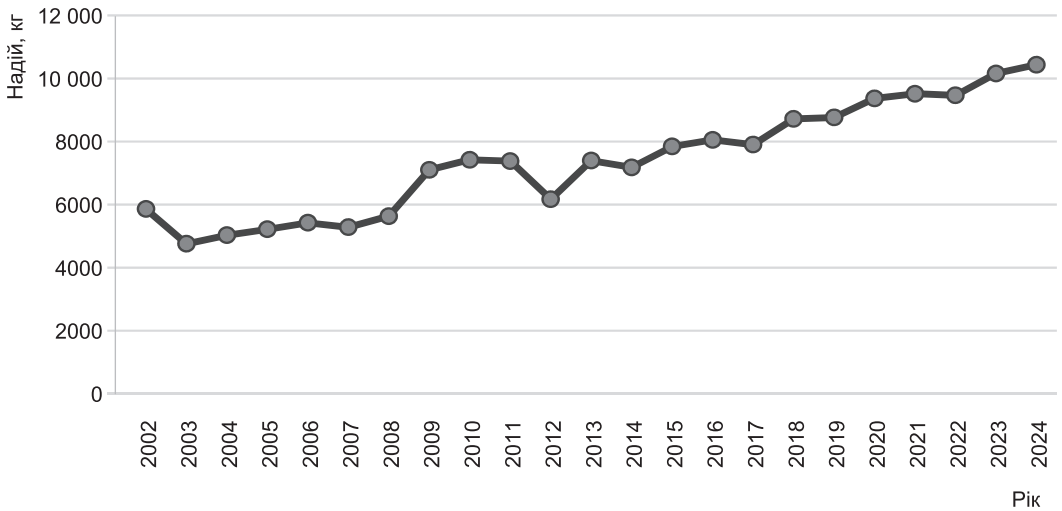

Рис. 2. Частка голштинської породи в племінному молочному скотарстві

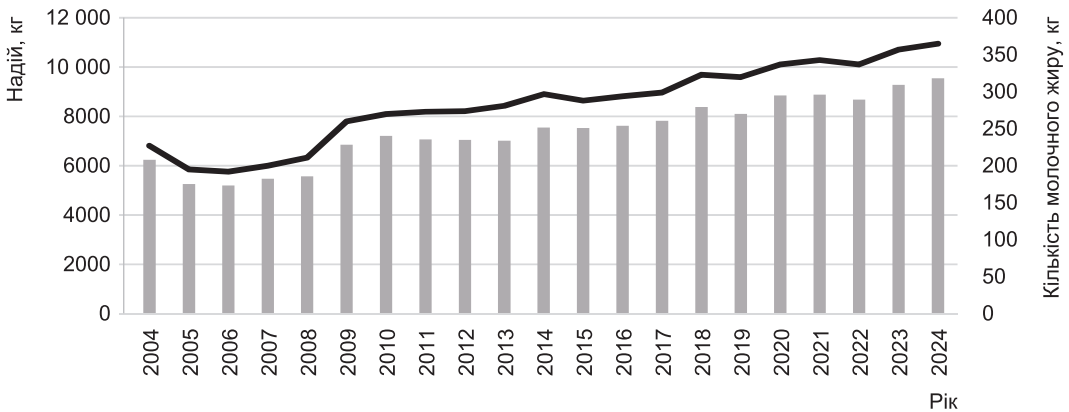
досліджуваного періоду він збільшився на 4579 кг — з 5858 кг у 2002 р. до 10 437 кг у 2024 р. Слід виокремити період з 2002 по 2008 р., коли надій не перевищував 6 т і коливався в межах від 4757 кг до 5858 кг.

На підвищення середнього рівня надю голштинських корів указує і зростання показника молочної продуктивності

первісток (рис. 4). У 2004 р. від 458 пробонітованих корів за 305 днів завершеної першої лактації в середньому отримували 6240 кг молока з 227 кг молочного жиру. В подальшому, впродовж 2010–2017 рр., рівень надю збільшувався до 7 т, а впродовж 2018–2022 рр. — до 8 т. Останні два роки цей показник перевищував 9 т, а сьогодні перебуває

Рис. 3. Динаміка середнього рівня надою корів голштинської породи (дані річних звітів)

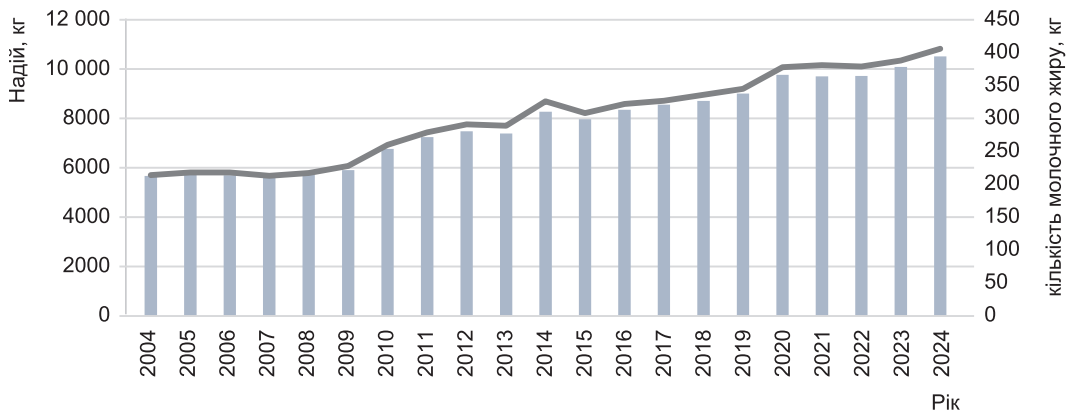
Рис. 4. Динаміка молочної продуктивності первісток: ■ — надій, кг; — — кількість молочного жиру, кг (для рис. 4 та 5)

на позначці 9545 кг. Загалом, якщо взяти до уваги динаміку основних показників молочної продуктивності, їх рівень зростає так: за надоєм — +3305 кг, за вмістом жиру — +0,18%, а за кількістю молочного жиру — +138 кг.

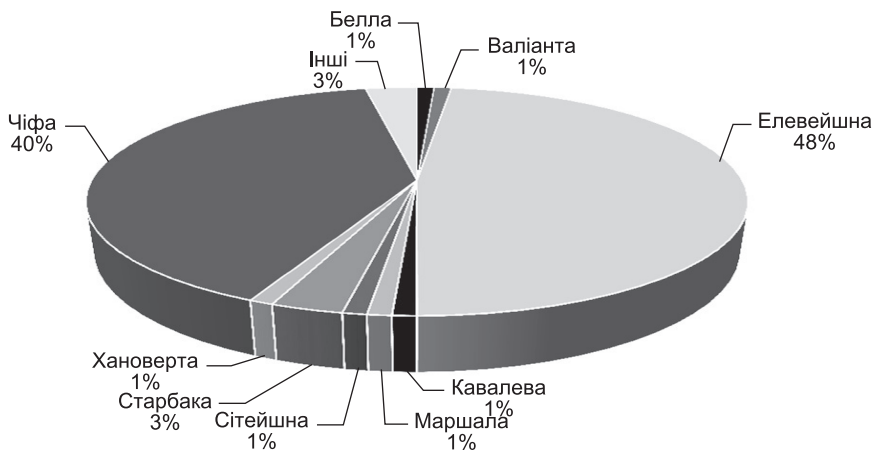
Середній надій від 609 повновікових корів у 2004 р. становив 5673 кг. У подальшому він зростає так: до 6766 кг у 2010 р., до 7483 у 2012 р., до 8559 у 2017 р., до 9724 кг у 2022 р. (рис. 5). Згідно з даними племінного реєстру за

2024 р. [13], середній надій у 18 543 корів становив 10 516 кг. Загалом за 21 рік досліджень надій збільшився на 4843 кг, а кількість молочного жиру — на 192 кг. За вмістом жиру в молоці виявлено значні коливання, однак із позитивною динамікою: від 3,64% у 2004 р. до 3,82% у 2024 р., або +0,18% за досліджуваний період.

Понад 10 т молока отримано в 26 стадах від корів первісток та в 43 стадах від повновікових корів у зонах Полісся

Рис. 5. Динаміка молочної продуктивності повновікових корів

Рис. 6. Частка ліній у голштинській породі

та Лісостепу [13]. У цьому контексті слід згадати про племінний завод ФГ «Маїс» у Хмельницькій обл., де від 1662 корів у середньому отримали 14 043 кг молока із вмістом жиру 3,92%, зокрема від 575 первісток та 471 повновікової корови — 12 645 кг (3,91%) та 15 693 кг (3,90%) відповідно. Загалом упродовж досліджуваного періоду спостерігали збільшення кількості корів із надоєм понад 10 т. Так, якщо у 2004 р. подібний рівень надою демонстрували 160 корів, то у 2024 р. — вже 10 437 корів, що забезпечує широкий діапазон для відбору потенційних матерів майбутніх бугаїв-плідників.

За показниками відтворення встановлено високу мінливість значень. Упродовж досліджуваного періоду вік телиць під час першого осіменіння становив від 365 до 711 днів, жива маса — від 285 до 570 кг. Крайні значення виходу телят на 100 корів були в діапазоні 52–99 гол.

Вирішальним етапом ведення селекційно-племінної роботи з породою та формування цінних племінних стад є добір батьківських пар. Вибір потенційного батька завжди потребує неабиякої уваги. Тут важливу роль відіграють багато чинників, проте основними вважаються племінна цінність та

приналежність до ліній чи споріднених груп. За спермопродукцією встановлено, що генеалогічна структура голштинської породи представлена 24 лініями, до яких належать 1133 бугаїв-плідників різної племінної цінності. Вибір широкий, але якщо розподілити їх за частками, то виявиться, що лише на дві лінії, а саме Елевейшна 1491007 та

Чіфа 1427381, припадають 88% усіх генеалогічних формувань (рис. 6).

Частка шести ліній не перевищує 1%, однієї, Старбака 352790, — 3%. Сучасна генеалогічна структура голштинської породи із 24 лініями та спермопродукцією від 1133 бугаїв-плідників різної племінної цінності дає змогу проводити добір для кожного племінного стада.

Висновки

Сучасна підконтрольна частина популяції голштинської породи в Україні становить 56% загального породного масиву. Динаміка свідчить про стрімке збільшення наявного племінного поголів'я, яке зараз перевищує 199 тис. гол. в усіх природно-кліматичних зонах. Одночасно зі збільшенням популяції зростає рівень її молочної продуктивності.

Наразі середній надій корів, згідно з річним звітом [13], становить 10 437 кг. Досить мінливими є показники відтворення популяції за віком та живою масою під час першого осіменіння. Генеалогічна структура голштинської породи представлена 24 лініями, серед яких слід виділити дві основні — Елевейшна 1491007 і Чіфа 1427381.

Pochukalin A.¹, Pryma S.²

M.V. Zubets Institute of Animal Breeding and Genetics of NAAS, 1 Pohrebniak Str., vil. Chubynske, Boryspil district, Kyiv oblast, 08321, Ukraine; e-mail: ¹PoAnYe@ukr.net, ²prymas@i.ua; ORCID: ¹0000-0003-2280-5371, ²0000-0001-9902-4325

Controlled part of the Holstein breed population in Ukraine

Goal. To study the dynamics of the breeding stock of Holstein cattle, to assess the level of its dairy productivity and reproducibility during the studied period (2002–2024). **Methods.** They used statistical and analytical methods, monitored the main breeding characteristics obtained from official sources (the State register of breeding subjects in animal husbandry, the Catalog of bulls of dairy and dairy meat breeds for reproduction of breeding stock). **Results.** The main criteria affecting the development of the breed can be considered the number and range of the population. It was established that the breeding stock of the Holstein breed during the studied period increased from 22 thousand to more than 199 thousand cows. As for the area of distribution of the breed, this was 16 regions of Ukraine, but the largest number of

breeding animals was concentrated in Cherkasy, Chernihiv, Kyiv, Poltava, and Khmelnytskyi regions. Confirmation of the widespread use of the Holstein breed in production was its share in the breed structure, which for the specified period increased from 4 to 56%. Positive changes occurred in the dairy productivity of cows. So, if at the initial stages of observation the average level of milk yield did not exceed 6 tons, then already during 2023 and 2024 it was more than 10 tons. Analysis of milk productivity of classified cows by lactation confirmed the positive dynamics of its level in all indicators. In 2024, the average yield of the firstborn was 9545 kg, and full-aged animals — 10,516 kg at a high fat content. Wide variability in reproduction parameters was established. **Conclusions.** The number of cows with a yield of more than 10 tons for the highest lactation (10,437 animals) made it possible to select potential mothers of future bulls with high breeding value. At the same time, the widely branched genealogical structure of the Holstein breed (1133 bulls of 24 lines) created opportunities for custom mating.

Key words: Holstein breed, number, milk productivity, recordist, sperm production of fertile.

DOI: <https://doi.org/10.31073/agrovisnyk202509-09>

Бібліографія

1. Хмельничий Л.М., Карпенко Б.М., Супрун І.О. Голштинська порода — генезис, біологічні особливості та ефективність її використання для створення і вдосконалення спеціалізованих молочних порід. *Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія: Тваринництво*. 2023. 4(55). С. 59–71.
2. Milk recording surveys on cow, sheep and goats. ICAR. 2024. <https://old.icar.org/index.php/publications-technical-materials/milk-yearly-surveys-cow-sheep-goats/>
3. Azevedo D. Brazil: Cow breaks world record for milk production. <https://www.dairyglobal.net/Milking/Articles/2020/3/Brazil-Cow-breaks-world-record-for-milkproduction-553736E/> (дата звернення: 12.05.2020).
4. Wisconsin Registered Holstein® Cow Sets New National Single Lactation Milk Production Record. The bull vine. <http://www.thebullvine.com/news/wisconsin-registered-holstein-cow-sets-new-national-single-lactation-milk-production-record/> (дата звернення: 30.09.2024).
5. In 11 Laktationen 247'711 kilo milch. Schweizer bauer. <https://www.schweizerbauer.ch/tiere/milchvieh/in-11-laktationen-247711-kilo-milch-22464.html> (дата звернення: 19.5.2015).
6. Литвищенко Л.О., Іжболдіна О.О., Капшук Н.О. Рівень молочної продуктивності корів третьої лактації залежно від віку у лактаціях їхніх корів-матерів. *Таврійський науковий вісник. Серія: Сільськогосподарські науки*. 2021. 121. С. 214–219. doi: 10.32851/2226-0099.2021.122.31
7. Хмельничий Л.М., Карпенко Б.М. Екстер'єрний тип корів-первісток голштинської породи оцінених за методикою лінійної класифікації. *Розведення і генетика тварин*. 2020. 60. С. 78–84. doi: 10.31073/abg.60.10
8. Черняк Н.Г., Черняк Н.С. Лінійна оцінка бугаїв-плідників голштинської породи за екстер'єрним типом їхніх дочок у ТОВ «Острійківське». *Розведення і генетика тварин*. 2023. 65. С. 153–157. doi: 10.31073/abg.65.13
9. Филь С.І., Федорович Є.І., Боднар П.В. Динаміка молочної продуктивності корів різних ліній. *Розведення і генетика тварин*. 2019. 57. С. 136–142. doi: 10.31073/abg.57.16
10. Гуцуляк Г.С. Рівень молочної продуктивності та відтворна функція голштинських корів різного віку за тривалої лактації. *Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія: Тваринництво*. 2020. 3(42). С. 33–37. doi: 10.32845/bsnau.lvst.2020.3.6
11. Полупан Ю.П., Черняк Н.Г., Бірюкова О.Д. та ін. Програма селекції голштинської породи великої рогатої худоби в Україні на 2023–2032 роки; за ред. Ю.П. Полупана, О.Д. Бірюкової. Чубинське: Інститут розведення і генетики тварин імені М.В. Зубця, 2022. 76 с.
12. Жукорський О.М., Базишина І.В., Прийма С.В. та ін. Каталог бугаїв молочних і молочно-м'ясних порід для відтворення маточного поголів'я в 2025 році; за ред. С.В. Прийми. Київ: Інститут розведення і генетики тварин імені М.В. Зубця, 2025. 384 с. https://iabg.org.ua/images/catalog/catalog_3_2025.pdf
13. Жукорський О.М., Романова О.В., Михайленко Н.Г. та ін. Державний реєстр суб'єктів племінної справи у тваринництві за 2024 рік; за заг. ред. С.В. Прийми. Київ: Інститут розведення і генетики тварин імені М.В. Зубця, 2025. 2. 163 с. <https://iabg.org.ua/images/catalog/II%20tom%202024%20rik.pdf>